

Αφιέρωμα στον Γραμματέα του Σωματείου Ανδρέα Παπαβαρνάβα 1924-2023

του Πέτρου Π. Παπαγεώργη

Βιογραφικά

Ο μ. Ανδρέας Παπαβαρνάβας καταγόταν από πολυμελή αγροτική οικογένεια του Παλαικύδρου. Τα παιδιά ήταν επτά αδελφοί και δύο αδελφές. Γονείς τους ήταν ο Σοφοκλής Παπαβαρνάβα και η Θεοδώρα Στυλιανού Τσιωνάτα.

Ο Ανδρέας γεννήθηκε στις 7 Ιανουαρίου του 1924. Αποφοίτησε από το Δημοτικό Σχολείο του Παλαικύδρου το 1936 και από το Παγκύπριο Γυμνάσιο το 1942. Εργάστηκε ένα χρόνο στο Κτηνιατρείο και κατόπιν διδασκαλικών εξετάσεων διορίστηκε το 1943-44 υπό δοκιμασία δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αγίου Ανδρονίκου Κυθρέας. Τα έτη 1944-46 φοίτησε στο Διδασκαλικό Κολλέγιο Μόρφου και την 1η Σεπτεμβρίου 1946 διορίστηκε δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Χρυσίδας.

Στις 27 Φεβρουαρίου 1950 πήρε επιστολή του Υπουργείου Παιδείας που του έγραφε: «Μετατίθεστε από την 1η Μαρτίου εις Μηλιού Πάφου». Ο λόγος της μετάθεσης ήταν τιμωρητικός, γιατί παρά την εγκύκλιο του Υπουργείου Παιδείας, σύμφωνα με την οποία οι δάσκαλοι έπρεπε να απόσχουν του Ενωτικού Δημοψηφίσματος της 15ης Ιανουαρίου 1950, αυτός υπέγραψε τόσο το Δημοψήφισμα όσο και όλες τις συμπληρωμένες δέλτους του Δημοψηφίσματος Παλαικυθριτών ως Γραμματέας της Εκκλησιαστικής Επιτροπής. Ελάχιστοι δάσκαλοι υπέγραψαν και όλοι έτυχαν δυσμενών μεταθέσεων. Την 1η Σεπτεμβρίου 1952 μετατέθηκε στον Άγιο Νικόλαο Λευκονοίκου, όπου εργάστηκε ως Διευθυντής για πέντε χρόνια.

Ο Ανδρέας Παπαβαρνάβας στη διάρκεια της διδασκαλικής του σταδιοδρομίας έτυχε και άλλων δυσμενών μεταθέσεων για τον ίδιο λόγο, όπως αναφέρουμε και πιο πάνω. Κατόπιν γραπτής του διαμαρτυρίας μετατέθηκε στον Άγιο Ανδρόνικο Κυθρέας και το 1959-1963 στο Παλαίκυδρο.

Τα έτη 1963-1965 κατόπιν διεισδυτικής υποτροφίας του Γραφείου Ελληνικής Παιδείας φοίτησε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, όπου παρακολούθησε Παιδαγωγικά μαθήματα.

Τα έτη 1965-1967 εργάστηκε στο Δημοτικό Αγίου Ανδρέου Λευκωσίας και μετά την προαγωγή του σε Διευθυντή Β΄ διορίστηκε στο Παλαίκυθρο. Το 1972-1973 μετατέθηκε ως Διευθυντής στο σχολείο της Τύμπου και την 1η Σεπτεμβρίου 1973 προήχθη σε Διευθυντή Α΄ και μετατέθηκε στο Δημοτικό Σχολείο της Αθηαίνου, όπου εργάστηκε μόνο για ένα χρόνο. Μετατέθηκε στο Α΄ Δημοτικό Δαλιού και στη συνέχεια στο Β΄ Δημοτικό Αγλαντζιάς, από όπου και αφυπηρέτησε. Υπηρέτησε την Παιδεία της Κύπρου για 43 χρόνια.

Στα εννιά χρόνια που εργαζόταν στο σχολείο του Παλαικύθρου έκανε καθηκτικό στους μαθητές του Δημοτικού, στην εκκλησία. Ίδρυσε τα Νυκτερινά Επιμορφωτικά Κέντρα, όπου παρακολουθούσαν, τρεις φορές την εβδομάδα, πέραν των είκοσι εργαζομένων παιδιών Αγγλικά, Μαθηματικά, Αλληλογραφία, Γενικές Γνώσεις, συζητούσαν επίκαιρα θέματα, έπαιζαν ποδόσφαιρο κ.ά.

Ίδρυσε πλούσια Κοινοτική Βιβλιοθήκη, από την οποία δανείζονταν βιβλία τόσο μαθητές του Δημοτικού και του Γυμνασίου, όσο και χωριανοί κάθε ηλικίας.

Έγραψε διάφορα εκπαιδευτικά εγχειρίδια για τους μαθητές και εξέδωσε το βιβλίο «Κοινωνιογράφημα Παλαικύθρου», που καλύπτει την ιστορία του χωριού και των κατοίκων του από το 1800 π.Χ. μέχρι το 1974.

Σε συνεργασία με τον συγχωριανό του αιδεσιμότατο Παπαπαναγιώτη Χριστοδούλου εξέδωσε το βιβλίο «Παλαικύθρο», με θέματα από την τραγωδία του 1974. Από το 1990 ήταν υπεύθυνος για την έκδοση του εξαμηνιαίου περιοδικού «Ελεύθερο Παλαικύθρο».

Για το συγγραφικό του έργο τιμήθηκε με Δίπλωμα από τον Δήμο Αγλαντζιάς. Ο Δήμος Αγλαντζιάς σε άλλη εκδήλωσή του τον τίμησε με πλάκετα για την προσφορά του στα κοινά του Δήμου.

Εξωδιδασκτικές δραστηριότητες

Ο μ. Ανδρέας Παπαβαρνάβας από τα πρώτα χρόνια της διδασκαλικής του σταδιοδρομίας ενδιαφερόταν και για τα κοινά της κοινότητας. Δραστηριοποίησε τους γεωργούς του Παλαικύθρου και ίδρυσαν το 1948 την Αγροτική Τοπική Ένωση «Οι Χύτροι» Παλαικύθρου για να αλληλοϋποβοηθούνται οι γεωργοί στη διεκπεραίωση των γεωργικών τους εργασιών -θέρισμα, αλώνισμα, ανέμισμα κ.ά.

Τον Ιανουάριο του 1949 διεξήχθησαν οι πρώτες εκλογές Εκκλησιαστικής Επιτροπής. Κατόπιν υποδείξεως και επιμονής του μ. ιερέως Παπαγεώργιου Αθανασίου, ο μ. Ανδρέας Παπαβαρνάβας εξελέγη εκκλησιαστικός επίτροπος και υπηρέτησε την Εκκλησία μέχρι τον Δεκέμβριο του 1972.

Με εισήγησή του έγινε το εξαιρετικό ξυλόγλυπτο εικονοστάσι, έργο του ξυλογλύπτη Κώστα Ταλιαδώρου από τη Χρυσίδα, αντί του ποσού των £330. Έφτιαξαν ακόμα και γυναικωνίτη, προσκυνητάρι και στασίδια.

Με την έναρξη του απελευθερωτικού αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α. (Εθνική Οργάνωση

Κυπρίων Αγωνιστών), μυήθηκε στην Οργάνωση. Οργάνωσε στο χωριό ομάδα Ε.Ο.Κ.Α., Α.Ν.Ε. (Αλκιμος Νεολαία Ε.Ο.Κ.Α.) και Π.Α. (Παθητική Αντίσταση). Και τις τρεις οργανώσεις χαρακτήριζε η αγάπη και η ενότητα. Στις 2 Οκτωβρίου 1956, σε εκκαθαριστική επιχείρηση των Άγγλων στον Πενταδάκτυλο, ο Α. Παπαβαρνάβας συνελήφθη από τους Άγγλους στον Άγιο Νικόλαο Λευκονοίκου όπου εργαζόταν. Κατόπιν κακοποιήσεων και ταλαιπωριών μεταφέρθηκε στις 11 Οκτωβρίου 1956 στο Φρούριο της Κερύνειας. Στις 20 Οκτωβρίου η εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» έγραψε: «Οι εκ Κυθραίας Χριστοφής Μακρής, Γεώργιος Αλεξάνδρου και Ανδρέας Παπαβαρνάβα μεταφέρθηκαν την προηγούμενη στα κρατητήρια Πύλας.

Τέλος Απριλίου του 1964 επέστρεψε από την Ελλάδα (όπου βρισκόταν με διετή υποτροφία) στην Κύπρο λόγω των εορτών του Πάσχα. Την 1η Μαΐου κλήθηκε από τον τότε υπεύθυνο της Εθνικής Φρουράς Κυθρέας λοχαγό Κώστα Πλατύ και του ανατέθηκε η θέση του διμοιρίτη στις τάξεις του 331 Τάγματος του 4ου Συγκροτήματος της Εθνικής Φρουράς. Ήταν υπεύθυνος ανά δεκαπενθήμερο στην οροσειρά Πενταδακτύλου στη Χαλεύκα. Απολύθηκε από την Εθνική Φρουρά το Δεκέμβριο του 1964 και από τον Ιανουάριο του 1965 συνέχισε την υποτροφία του στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Το 1957 ιδρύθηκε το Θ.Ο.Ι. (Θρησκευτικό Ορθόδοξο Ίδρυμα) Παναγίας Γαλακτούσης Παλαικύδρου, του οποίου υπήρξε πρόεδρος από το 1960.

Υπήρξε επίσης μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Ένωσης Αγωνιστών Λευκωσίας και αργότερα μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Συνδέσμου Αγωνιστών Ε.Ο.Κ.Α. 1955–59.

Το 1960 με υπεύθυνο τον Πέτρο Στυλιανού και τον Ανδρέα Παπαβαρνάβα ταμιά διενέργησαν έρανο στην περιοχή Κυθρέας και ανήγειραν την προτομή του Κυθραιώτη ήρωα της Ε.Ο.Κ.Α. Σπύρου Χ'Γιακουμή στην πλατεία Κεφαλοβρύσου.

Μετά την προσφυγοποίηση συγκάλεσε στις 15/12/1974 στο οίκημα της Ένωσης Αγωνιστών Λευκωσίας σύσκεψη παραγόντων της περιοχής Κυθρέας και άλλων κοντινών χωριών και ίδρυσαν την Επιτροπή Απελευθέρωσης Περιοχής Κυθρέας. Εξελέγη Πρόεδρος ο τότε Δήμαρχος Κυθρέας Σάββας Χριστίδης και ο Ανδρέας Παπαβαρνάβας Γραμματέας.

Στις 24 Αυγούστου 1975 σε Γενική Συνέλευση η Επιτροπή Απελευθέρωσης Περιοχής Κυθρέας μετονομάστηκε σε Σωματείο «Ελεύθερη Κυθρέα». Εξελέγη μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου, το 1979 εξελέγη Οργανωτικός και στις 18/7/1988 Γραμματέας.

Πρόσφερε αρκετά στην οργάνωση των διαφόρων εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων του Σωματείου «Ελεύθερη Κυθρέα»: Πορείες προς το οδόφραγμα Μιας Μηλιάς, ετήσιο Εθνικό Μνημόσυνο των πεσόντων και των θυμάτων της τουρκικής εισβολής του 1974, επισκέψεις στον εκάστοτε Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας, σε αρχηγούς κομμάτων, στην πρεσβεία της Ελλάδος και στις πρε-

σβείες των μονίμων μέλων του Συμβουλίου Ασφαλείας για ενημέρωση ή διαμαρτυρία.

Στις 7 Οκτωβρίου 1995 ο μ. Χριστόδουλος Πέτσας και ο μ. Ανδρέας Παπαβαρνάβας ως εξουσιοδοτημένοι εκπρόσωποι των 1401 κατοίκων της Κυθρέας και των περικώρων προσέφυγαν μέσω του δικηγορικού γραφείου του μ. Μιχαλάκη Τριανταφυλλίδη (και τώρα Χρίστου Τριανταφυλλίδη) στο Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο Στρασβούργο, καταγγέλλοντας την Τουρκία και ζητώντας από την Τουρκική Κυβέρνηση τόσο την άμεση επιστροφή όλων των προσφύγων στις εστίες τους όσο και αποζημιώσεις για τις απώλειες εισοδημάτων από τις κατεχόμενες περιουσίες τους.

Τόσο ο Χριστόδουλος Πέτσας όσο και ο Ανδρέας Παπαβαρνάβας δυσίασαν πάρα πολλές ώρες για να καταγράψουν τόσο τα ονόματα όσο και τους τίτλους ιδιοκτησίας των προσφύγων που στάληκαν στο δικαστήριο.

Ως Γραμματέας της Συντονιστικής Πολιτικής Επιτροπής Κυπριακού Αγώνα, καθώς και της Παγκύπριας Επιτροπής Εγκλωβισμένων, συνέβαλε στην έκδοση, από το 1976, των έξι τευχών της «Μαύρης Βίβλου» του Πέτρου Στυλιανού, όπου ο συγγραφέας προβάλλει τις ωμότητες των Τούρκων εις βάρος των Ελλήνων της Κύπρου.

Το 1981, σε συνεργασία με συναδέλφους του, ίδρυσε την Παγκύπρια Δημοκρατική Έπαλξη Δασκάλων, της οποίας ήταν πρόεδρος μέχρι την αφυπηρέτησή του τον Αύγουστο του 1984.

Το 1983 συγκάλεσε σε σύσκεψη την Κοινοτική Αρχή, τους Διευθυντές των Δημοτικών Σχολείων, τους ιερείς, εκπροσώπους των Συνδέσμων Γονέων, των Κομμάτων και Οργανώσεων και ίδρυσαν την Τοπική Τράπεζα Αίματος Αγλαντιζιάς. Ήταν για χρόνια Γραμματέας και αργότερα πρόεδρος της Τοπικής Επιτροπής Αιμοδοσίας Αγλαντιζιάς.

Το 1989 σε συνεργασία με μερικές γυναίκες ίδρυσε το Σωματείο «Ελεύθερο Παλαίкуδρο του οποίου υπήρξε Αντιπρόεδρος. Με εισήγησή του το Σωματείο οργάνωνε κάθε χρόνο από το 1990 στο χωριό Μαδιάτης, το εθνικό μνημόσυνο των 20 θυμάτων Παλαικούδριτών της τουρκικής εισβολής. Γινόταν και δέηση υπέρ των δώδεκα αγνοουμένων του χωριού. Ήταν υπεύθυνος για την έκδοση του εξαμηνιαίου περιοδικού «Ελεύθερο Παλαίкуδρο», που εκδιδόταν από το 1990.

Το 1991 μια μικρή ομάδα, μαζί και ο μ. Ανδρέας Παπαβαρνάβας, ίδρυσαν το Συνεργατικό Ταμειυτήριο Περιοχής Κυθρέας. Με εθελοντική εργασία και προσωπικό δάνειο από Τράπεζα, έκτισαν το 1995 το οίκημα των «Συστεγαζομένων Προσφυγικών Σωματείων» Περιοχής Κυθρέας.

Ο Ανδρέας Παπαβαρνάβας νυμφεύτηκε την Αρετή Τομάζου, ακτινογράφο από τις Αρόδες Πάφου. Απέκτησαν δύο θυγατέρες, τη Θεοδώρα και τη Χάρια, οι οποίες έτυχαν πανεπιστημιακής μόρφωσης και είναι δημόσιοι υπάλληλοι. Η σύζυγός του από τον Ιούνιο του 2005 δεν βρίσκεται πια στη ζωή.